

DE AVIFAUNA VAN DE GROOTE PEEL

door

J. H. H. DE HAAN

Weert

De ornithologische exploratie van het natuurreservaat „De Groote Peel”, waaraan in de loop der jaren door een aantal vogelkundigen is gewerkt, heeft ongetwijfeld reeds een aantal interessante resultaten opgeleverd. Veel hieromtrent is door diverse publicatie’s aan liefhebbers bekend geworden niet het minst door het, in een van de uitgaven van het Natuurhistorisch Genootschap gepubliceerde werk van P. A. H e n s: „Avifauna van de Nederlandse Provincie Limburg, enz.” Maastricht 1965.

Ik vertrouw, dat dit overzicht ook hen zal weten te bereiken die in dit interessante onderwerp minder gespecialiseerd zijn, doch die waardering hebben voor het landschap om zijn esthetische waarde; om de belangrijke functie, die het inneemt in het leven van de mens, die in deze rumoerige en overspannen wereld daar de nodige ernst en vrede weet te vinden.

Wie echter de schatten, die de natuur herbergt, wil ontdekken en leren kennen zal tot de conclusie moeten komen, dat de oplossing van vele natuurhistorische problemen niet op een presentieerblad wordt aangeboden. Zulks temeer, daar vele dieren en niet het minst de vogels zich zo onopgemerkt mogelijk in een rustige omgeving ophouden. De bioloog weet, dat hij alleen met veel geduld, doorzettingsvermogen en passie de geheimen aan de natuur kan ontfutselen.

Zo zijn er natuurvrienden, die vele uren van hun leven hier in de Peel te midden van de natuur, observerend en genietend hebben doorgebracht.

Zij allen, die op een of andere wijze, zij het dan ook indirect tot het hier geboden resultaat hebben bijgedragen, mogen in deze publicatie een dankbare terugblik vinden op de vele genotvolle momenten, die het verblijf in dit natuurreservaat hen heeft verschaft.

De basis van dit overzicht is gevormd door een niet gepubliceerd Rapport van de vogel-

stand in het C.R.M. reservaat „De Groote Peel” door M. H. v a n D e u r s e n, beambte van Staatsbosbeheer te Ospel, 1969, zijnde een beredeneerde lijst van in de peel waargenomen vogels.

Verder werd in hoofdzaak dankbaar gebruik gemaakt van het reeds zojuist genoemde werk: Avifauna van de Nederlandse Provincie Limburg van P. A. H e n s, dat in zijn uitvoerigheid, zijn minutieuze en consciëntieuze uitvoering, waarin de Avifauna van Limburg in haar geheel op zeer gedetailleerde en vakkundige wijze wordt beschreven, een schat aan betrouwbare gegevens bevat en van de: Avifauna van Noord-Brabant, 1966 op eveneens lofwaaardige wijze samengesteld door een Noordbrabantse Vogelwerkgroep, zijnde zoals het werk zich presenteert „de eerste volledige Avifauna van Noord-Brabant” en ongetwijfeld samen met de Avifauna van Limburg, een waardevolle bron van informatie inzake de vogelwereld van Zuid-Nederland.

Waar bij het samenstellen van deze werken een zeer geslaagde samenwerking tussen auteurs en veldornithologen heeft plaatsgehad, hetgeen de volledigheid daarvan zeer ten goede is gekomen en het hier behandelde terrein, gelegen is op de Limburg-Brabantse grens, behoeft het wel geen betoog, dat voor dit overzicht een vergelijking van genoemde bronnen heeft plaatsgehad.

Om terug te keren tot het „Inventarisatie Rapport” van M. H. v a n D e u r s e n, zo omvat dit zeer verdienstelijk samengesteld werk de namen van 213 soorten vogels, systematisch gerangschikt, welke in de Groote Peel zijn waargenomen, waaronder 65 soorten algemene broedvogels, verdeeld voorkomend over het hele peelgebied en die hier niet verder in extenso worden vermeld.

Tot de groep van vrij schaarse broedvogels behoren 7 soorten t.w. watersnip, roodborsttapuit, paapje, witgesterde blauwborst, sprinkhaanrietzanger, snor en grauwe gors. Deze laatste vogelsoort is in de ontgonnen gebieden rondom de peel toch niet bepaald zeldzaam.

Tien soorten (zie tabel blz. 33) moeten voor de Peel tot de zeldzame broedvogels worden gerekend. Deze vogels hebben er slechts incidenteel gebroed, of broeden er thans voor zover bekend bijna niet meer.

Zeldzaam in de Groote Peel
broedende vogels

1. Geoorde fuut		
6 broedparen	1933	Av. Limb.
6 "	1934	id.
6 "	1935	id.
broedvogels tot	1944	id.
1 oude met jg.	6-VII-59	id.
2. Pijlstaart		
	1941	id.
	1943	id.
1 paartje	14-VI-49	id.
met jongen mrt.	1952	Limosa
2-3 broedp.	1958	id.
6 jg. geringd	1958	id.
1 ex. opvliegend	30-VI-59	id.
nest 7 eieren	12-V-58	Av. Limb.
4 jg. geringd	20-V-58	id.
3 broedp.	1959	id.
1 ex. met 6 jg.	19-IV-60	id.
nest 4 eieren	26-IV-60	id.
3. Blauwe Kiekendief		
	1925, 1927	
	1929, 1933	Ardea
	1926, 1927	
	en 1929	Av. Limb.
	1933, 1935	Ardea
	1934, 1935	
	1936, 1938	Av. Limb.
nest 4 eieren	10-VII-60	id.
idem, 2de	zomer 60	id.
nest 6 eieren	1961	id.
	1962	id.
4. Zilvermeeuw		
nest 3 eieren	20-V-55	id.
5. Zwartkopmeeuw		
nest 1 ei	13-VI-62	id.
6. Velduil		
nest 4 jg.	25-V-61	Inv. Rapp.
7. Grauwe Klauwier		
tot	1960	Av. Limb.
8. Grauwe Vliegenvanger		
nest m. jg.	1969	Inv. Rapp.
9. Scholekster		
broedvogel vanaf	1961	Inv. Rapp.
4 broedp.	1968	id.
1 ex. m. 2 jg.	7-VII-63	Av. Limb.
10. Kuifeend		
1 ex. m. 4 jg.	4-VI-41	Av. Limb.
		Ardea
1 ex. m. 2 jg.	juni '68	Inv. Rapp.

Sporen van blauwe reiger en hermelijn in de sneeuw.

foto P. J. van Nieuwenhoven

Een andere vermeldingswaardige broedvogel van de peel in vroegere tijden zou de poelsnip *Gallinago major* thans *G. media* zijn geweest, waaromtrent Baron Snouckaert van Schauburg in zijn *Avifauna Neerlandica* pag. 99 vermeldt:

„In Hewitson's „British Oology” 1st Ed. 1835 bevindt zich eene mededeeling van den Engelschman Hoy, die destijds voor ornithologische en vooral oölogische studiën Nederland bereisde, welke luidt: „It (*G. major*) may be met with during the breeding season in the marshy districts lying between Gouda and Gorinchem, and an extensive fenney tract, abounding in peatbogs, in the eastern part of dutch Brabant. Bordering upon the dutch side of the river Meuse, is another locality over

which they are found scattered during the breeding season”.

„In de Peel, een van bedoelde localiteiten, broedt *G. major* volgens berichten, die de heer van Pelt Lechner vandaar ontving al heel lang niet meer.”

Aangezien men thans niet meer over bewijsmateriaal beschikt trekt men dit broedgeval in twijfel. Men moet echter niet vergeten, dat de Peel destijds voor deze vogel toch wel het gewenste biotoop vormde, en gezien de ontoegankelijkheid van dit gebied zal het zeker uiterst moeilijk zijn geweest zich daaruit het nodige bewijsmateriaal te verschaffen.

Niethammer dl. 3 pag. 270 vermeldt bij het verspreidingsgebied: „weiter im Westen südwärts bis Dänemark und bis zum norddeut-

Turfgat in het Limburgse deel.

foto P. J. van Nieuwenhoven

schen Tiefland, früher anscheinend auch Holland (als westlichstes Brutgebiet), en zegt verder: „Noch vor 80 bis 100 Jahren war die Doppelschnepfe in Norddeutschland, wenn auch lokal beschränkt, ein weit verbreiteter Brutvogel“, „der aus... und dem Münsterland vielfach und glaubhaft angezeigt worden ist.“

De Nederlandsche Vogels dl. 3 pag. 862 bevat een mededeling, „dat H. Schlotter op 15 mei 1926 in het over de Duitse grens gelegen deel van het Boertanger Moeras een nest met 3 eieren dezer soort heeft gevonden.“

Het wil mij voorkomen, dat er toch wel de nodige aanwijzingen zijn om het destijds hier broeden dezer soort aannemelijk te maken. In 1962 en 1963 werd de Poelsnip nog in de Groote Peel waargenomen (H e n s, Av. v. Limb.)

Nu we het hier toch over interessante broedgevallen in de peel hebben wil ik nog gaarne verwijzen naar Ardea 29: 47, waar Mr. Fr. Haverschmidt onder de titel: Broedsel van de Bruine Kuikendief (*Circus aeruginosus* (L)) met 6 uitvliegende jongen een verslag geeft van zijn daarbij gedane waarnemingen. Hij schrijft o.m. „27 mei 1939 vond ik in een klein rietveldje in een veengebied van de Limburgsche Peel een nest van een Bruine Kuikendief met 6 eieren, waarvan het wijfje bij mijn nadering opvloog. De eieren moesten op dien datum wel op uitkomen staan, want 12 juni waren er 6 jongen in het nest, die allen geringd konden worden. 23 juni zaten de 6 jongen verspreid in het riet bij het nest. Het broedsel groeide voorspoedig op en half juli waren de 6 jongen uitgevlogen en bevonden zich in de omgeving van het nest.“

Hij gaat dan verder in bedoeld artikel uitvoerig de literatuur na om aan te tonen hoe uitzonderlijk zeldzaam het voorkomt dat bij een legsel van 6 eieren alle zes jongen tot uitvliegen komen.

Hij vermeldt ook een en ander over hun menu. „In en bij het nest lagen 10 poten van juv. Kapmeeuwen (*Larus ridibundus* L.) en een 12-tal braakballen. Op een van de dammetjes lagen 2 pas geslagen juv. kapmeeuwen alsmede een zeer groote regenworm.“ De 12 braakballen werden onderzocht en met uitzondering van een klein plukje muizenhaar en haar van een ander klein zoogdier bleken ze veren

van juv. kapmeeuwen te bevatten. Hij tekende daar nog verder bij aan, dat 2 paren grauwe kuikendieven die in hetzelfde gebied broedden en er resp. drie en 2 jongen grootbrachten, zich in het geheel niet met juv. kapmeeuwen voedden. Het artikel bevat mooie foto's o.a. v.d. 6 jongen.

Een voor de Peel zeer belangrijke groep is die der *trekvogels*. Hieruit blijkt ook onomstotelijk de belangrijke functie die de Groote Peel voor deze vogels inneemt als voedselbron en als rustplaats. Ook zijn uitgestrektheid tusschen van de cultuursteppe draagt er toe bij, dat het gebied een waar eldorado voor de vogels geworden is.

Na het afgraven van de turf is meer gevarieerd voedsel aanwezig, speciaal voor de vogels, doordat zowel in de flora als in de fauna er een veel grotere verscheidenheid aan soorten is opgetreden, met daarbij nog als zeer belangrijke factor, het water, dat zelfs in droge tijden, toch nog overal voor de dieren te vinden is. Bij de in de Peel waargenomen trekvogels zijn 52 soorten, welke daar jaarlijks worden waargenomen en hier verder niet meer als zodanig worden vermeld; daarbij zijn gerekend; stormmeeuw, dwergmeeuw, krakeend, bontbekplevier, kanoetstrandloper, draaihals, klapekster, kleine rietgans, visarend en kraanvogel.

Hoewel er alle redenen aanwezig zouden zijn om hier nader op de kraanvogeltrek in te gaan, omdat de peel toch min of meer de klassieke roestplaats is voor kraanvogels op hun trek naar hun winterkwartier, willen wij terzake toch liever verwijzen naar de Avifauna van Limburg. De heer H e n s gaat daarin op deze aanlegenschap zeer uitvoerig in. De behandeling van de kraanvogeltrek, speciaal ook voor wat De Groote Peel betreft, draagt in zijn werk een monumentaal karakter. Ik meen dan ook hier niet beter te kunnen doen dan in alle waardering voor het daar gebodene, naar zijn verhandeling te verwijzen.

Ook ten aanzien van de behandeling van andere soorten zou een dergelijke gedragslijn kunnen gelden. Maar het is hier nu eenmaal onze taak de natuurhistorische waarde van de peel naar voren te brengen.

Deze relatief grote groep van voor dit gebied zeldzame trekvogels omvat niet minder dan 59 soorten, aan welker ontdekking vele orni-

Trekvogels zeldzaam in de Groote Peel

	aantal	waar- genomen	gepubli- ceerd		aantal	waar- genomen	gepubli- ceerd
1. Roodhalsfuut		23-IX-61	Inv. Rapp.		1	29-VII-62	Av. Limb.
		1-X-61	N.H.M.		6	6-VIII-62	id.
		8-V-63	Av. Limb.		5	23-VIII-62	id.
		10-V-63	id.		3	15-X-62	id.
2. Kuifduiker	4x	9-II-67	Inv. Rapp.	30. Strandplevier	1	28-VIII-67	Inv. Rapp.
3. Kwak	1	26-IX-62	Av. Limb.	31. Steenloper	3	22-VII-68	id.
4. Purperreiger	1	27-IV-62	id.		1	31-VIII-64	id.
5. Ooievaar	1	29-V-55	id.		1	voorj. '45	id.
	1	24-VI-65	id.	32. Poelsnip	1	24-VII-62	Av. Limb.
	2	11-IV-56	id.		1	19-V-63	id.
	5	5-IV-57	id.		5	20-VII-63	id.
6. Zwarte Ooievaar	2	16-30-VIII-64	id.	33. Rosse Grutto	1	15-VII-68	Inv. Rapp.
7. Krooneend	1	20-V-62	id.	34. Kleine Strandloper	1	aug. '67	id.
8. Toppereend	8	19-III-61	id.		1	4-IX-66	id.
9. Witoogend	1	3-V-35	C.N.V.		1	28-VIII-66	id.
		mei '64	Av. Limb.	35. Bonte Strandloper	10	sept. '67	id.
		voorj. '69	Inv. Rapp.		4	27-IX-64	id.
10. Brilduiker	1	23-III-61	Av. Limb.		2	28-VIII-66	id.
	5	16-III-63	id.		2	25-IX-66	id.
			& Inv. Rapp.	36. Krombekstrandloper	3	12-IX-63	Av. Limb.
11. Grote zeeëend	1p.	23-X-67	Inv. Rapp.	37. Drieteenstrandloper	1	21-IX-68	N.H.M.
12. Zwarte zeeëend	1p.	21-III-67	id.	38. Bredebekstrandloper	1	22-VIII-64	Av. Limb.
13. Eidereend	27	23-IX-61	Limosa	39. Bonaparte's Strandl.	1	9-IX-66	Inv. Rapp.
	1w.	eind sept. '63	Inv. Rapp.	40. Kluut overtrekkend	1	22-V-69	n.n.gep.
	1	18-IV-66	Limosa	41. Steltkluut	4	11-V-35	Av. Limb.
14. Grote Zaagbek	1	6-III-66	Inv. Rapp.		1	zomer '39	id.
	2w.	13-III-66	id.	42. Griel	4	21-III-62	id.
15. Nonnetje	1p.	12-II-68	id.	43. Grote Mantelmeeuw	1	26-V-69	n.n.gep.
	1	18-2-68	id.	44. Kleine Jager	2	8-IV-66	Inv. Rapp.
16. Bergeend	1	2-X-65	Limosa		1	10-IV-66	id.
	3	22-II-67	Inv. Rapp.		1	7-VII-65	Limosa
	1	17-XI-68	id.	45. Drieteenmeeuw	1	12-IV-60	Av. Limb.
17. Sneeuwgans	2	29-XII-64	Limosa	46. Witvleugelstern	2	7-VI-42	Exc. NOV
18. Brandgans	5	10-II-63	Av. Limb.				Av. Limb.
	1	24-II-63	Inv. Rapp.	47. Witwangstern	1	26-VI-60	Av. Limb.
	2	5-I-64	Limosa			18-V-67	Inv. Rapp.
	2	19-I-64	Inv. Rapp.			24-IV-66	id.
19. Knobbelzwaan	10	dec. '61	Inv. Rapp.	48. Nachtzwaluw	1	28-X-62	Av. Limb.
20. Wilde Zwaan	6	30-I-57	Av. Limb.	49. Hop	1	4-V-60	id.
	3	29-II-60	id.	50. Duinpieper	2	juv. 29-VII-61	id.
	6	16-XI &				zomer '65	Limosa
	6	21-XI-61	id.	51. Beflijster	1	24-X-59	Av. Limb.
	1	mrt/apr. '67	Inv. Rapp.		4x	n.gep.	Inv. Rapp.
21. Kleine Zwaan	2	nov. '67	Inv. Rapp.	52. Roodgesterde Blauwb.	1	7-IX-63	Limosa
	4	12-II-68	id.	53. Waterrietzanger	1	5-IX-64	Limosa
22. Havikarend	1	9-IX-67	Limosa	54. Buidelmees	1	7-XI-65	Limosa
23. Ruigpootbuizerd	2x	winter '63	Inv. Rapp.	55. Baardmannetje	21	17-X-65	Inv. Rapp.
24. Rode Wouw	1	13-III-67	id.		enkele	15-X-66	id.
25. Zwarte Wouw	2x	28-VII-60	Av. Limb.	56. Barmsijs	4	4-XI-66	id.
	1	1-IX-62	Limosa		1	4-XII-65	id.
	1	12-IV-67	Inv. Rapp.	57. Appelvink	1	28-XII-61	id.
26. Zecarend	1	17-IX-67	Inv. Rapp.	58. Sib. Notenkraker	van	10-VIII-68 -	
			Limosa			3-X-68	id.
27. Klein Waterhoen	1	1-XI-65	Inv. Rapp.	59. Kruisbek		juli '63	Av. Limb.
28. Kwartelkoning	1	21-VII-64	N.H.M.			voorj. '66	Inv. Rapp.
	1	7 & 9-VII-68	Inv. Rapp.	60. Casarca	5	31-VIII-69	Vogelj.
29. Zilverplevier	1	18-X-53	Av. Limb.	61. Gr. Franjepoot	1	13-VIII-69	Vogelj.
	30	11-XI-61	N.H.M.	62. Sneeuwgors	1	2-XII-69	M.v.D.

thologen hebben medegewerkt. Het is een interessante lijst, die vooral de waarde van de Groote Peel als ornithologisch natuureservaat sterk naar voren laat treden. (Zie tabel blz. 36).

Volledigheidshalve zij nog gewezen op 18 vogelsoorten die onregelmatig zowel in als buiten de broedtijd vanuit de omgeving de Groote Peel bezoeken, zowel oude als jonge vogels, om te fourageren t.w. blauwe reiger,, boomvalk, ijsvogel, groene specht, grote bonte specht, kleine bonte specht, zwarte specht, woudaapje, kwak, kwartel, turkse tortel, gierzwaluw, boerenzwaluw, huiszwaluw, zwarte mees, glanskopmees, zanglijster en vink.

De Groote Peel met zijn oppervlakte van nagenoeg 900 ha bevat verschillende landschapsvormen, die ieder min of meer hun eigen karakter dragen. Het Limburgs gedeelte draagt het typisch beeld van de particuliere vervening met vele kleinere plassen, waar zich de kokmeeuw-kolonies bevinden. Het Brabantse ge-

Kopmeeuw in zomerkleed.

foto J. van der Kam.

deelte onder Asten is door de machinale turfwinning veel intensiever afgegraven. Daar liggen enkele vennen t.w. Roerdompsven, Steltlopersven, Filose Peel en op kunstmatige wijze is er door indamming de plas „Aan 't Elfde" ontstaan.

Het Elfde vormt in zijn grootste lengten een gelijkzijdige rechthoek van 1200 m. bij 1200 m. De grootste breedte van het water is ongeveer 400 m. De oppervlakte nagenoeg 40 ha. De plas wordt door een dijk, die een goede observatiemogelijkheid biedt in twee delen gescheiden. Hij heeft min of meer een waterregulende functie.

Ornithologisch bezien is deze plas van grote betekenis. Liggend midden in een gebied, waarin open water steeds zeldzamer is geworden, biedt het aan zeer vele watervogels en langs de uitgestrekte oevers ook aan steltlopers een belangrijke roestplaats, speciaal in voor- en najaar tijdens de vogeltrek.

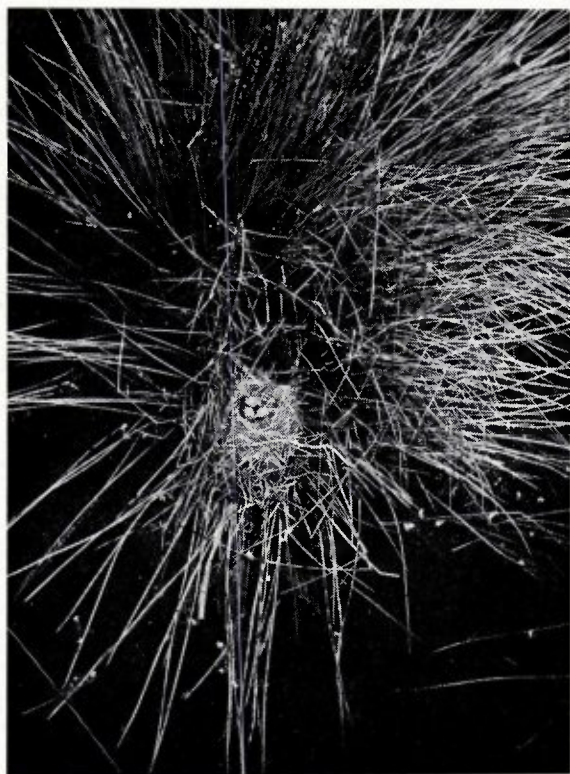
Broedvogels zijn er op deze plas naar verhouding weinig. Wel broeden er futen, dodaars, wilde eenden, wintertalingen, zomertalingen en een enkele kuifeend. Maar door zijn hoge zuurgraad is het water blijkbaar te voedselarm om een grotere groep watervogels daar het broeden aantrekkelijk te maken.

In dit verband leek het interessant om het voedsel, dat door in de peel voorkomende watervogels wordt gebruikt aan een onderzoek te onderwerpen en ziehier het aan K. Bauer — Handbuch der Vögel Mitteleuropas — ontleend resultaat:

Filose Peel met Kokmeeuwenkolonie.

foto Johs.

Nest met eieren van Kokmeeuw.

foto P. J. van Nieuwenhoven

Fuut — visjes zonder voorkeur, talrijke waterinsecten en hun larven, kikvorsen en hun larven, dagelijks 200 gr.

Dodaars — in de winter — visjes.
in de zomer — slakken, insecten en hun larven, kikervisjes.

Wilde eend — vroege voorjaar: haast uitsluitend plantaardig voedsel, zaden en overwinterende groene plantendelen. In de loop van het voorjaar: steeds meer plantengroen en in stijgende mate voedsel van dierlijke oorsprong dat in de voorzomer kan oplopen tot 97%, waarbij naast slakken, ook insecten en hun larven een grotere rol spelen. Ook visjes, kikvorsen en hun larven worden dan gaarne geconsumeerd. In de volle zomer en vroege herfst gaat plantaardig voedsel weer een grotere rol spelen en wel in het bijzonder de rijpende vruchten van tal van planten.

Wintertaling — In voorjaar en zomer grotendeels van dierlijke oorsprong.

In de wintermaanden plantaardig.

Zomertaling — Zowel dierlijk als plantaardig. Ook hier weer slakken, wormen, bloedzuigers, insecten, in het bijzonder muggen, kokerjuffers, haften, waterkevers en waterwantsen, vis.

Kuifeenden — Voedsel zowel vegetarisch als dierlijk. Slakken en waterplanten.

Als we nu het door andere eendensoorten, welke niet op het Elfde broeden, in hoofdzaak genoten voedsel bezien, dan levert zulks het volgende resultaat op:

Krakeend — 2% dierlijk, 98% vegetarisch

Smient — vegetarisch, zelden insecten en slakken

Pijlstaart — in hoofdzaak plantendelen, weinig insecten

Slobeend — 65% planten, 35% dierlijk

Tafeleend — overwegend vegetarisch, in trektijd ook slakken, insecten

Witoogend — overwegend vegetarisch

Geeerde fuut — in hoofdzaak dansmuggen en kriebelmugges. Insecten, die van het wateroppervlak worden opgenomen en hun larven. Waterinsecten en larven.

We zien hier dus uit dat de thans op het Elfde broedend voorkomende watervogels zich in de broedtijd in hoofdzaak voeden met dierlijk voedsel. De hoge zuurgraad van het veenwater maakt het voor vissen en vele soorten hogere planten niet leefbaar. De hondsvij maakt hierop een uitzondering maar het verklaart tevens, waarom zijn verspreidingsgebied zo uiterst beperkt is.

Elders in de peil hebben zure veenplassen, door insijpelen van kunstmeststoffen hun oorspronkelijk karakter reeds lang moeten prijsgeven, zoals het Meerbaansblaak, waar inmiddels tal van waterplanten voorkomen, waartoe ook de vele daar broedende kokmeeuwen, door hun kalkhoudende uitwerpselen natuurlijk het hunne hebben bijgedragen. De op vegetarisch voedsel ingestelde watervogels zullen dus op het Blaak een voor hen meer geschikte broedplaats vinden.

Het „Elfde” is ook van grote betekenis voor de trekvogels. Om slechts enkele te noemen: roodhalsfuut, kuifduiker, purperreiger, krooneend, toppereend, witoogend, grote en zwarte zeeëend, eidereend, zwanen, visarend, kleine jager, witwangster enz.

Van groot belang is het Elfde ook voor de vele rietganzen en kolganzen, die in de wintermaanden soms in 500 tot 600 exemplaren en zelfs meer de verre omtrek van de peil voor fouragering op akkers en weilanden bezoeken en dan tegen de avond van heinde en verre deze plas opzoeken om er de nacht midden op het water door te brengen. Als we daarbij in aanmerking nemen, dat er vóór 1926 praktisch des

winters geen rietgans bij de peel voorkwam, zoals blijkt uit de eerste uitgave 1926 van de Avifauna van Hens, dan zien we daaruit ook het belang van de Groote Peel voor de vogelstand in zijn huidige ontwikkeling.

Naast het Elfde ligt in het Brabantse deel van dit natuureservaat het z.g. *Roerdompsven*, waar o.m. in 1969 door M. van Deursen een vijftal broedgevallen van de Roerdomp werd geconstateerd. Als we daarbij in aanmerking nemen, dat het aangrenzende België in zijn totaliteit slechts 25 - 30 broedparen dezer soort telt, volgt hieruit weer het grote belang van dit gebied voor het instandhouden van zeldzame vogelsoorten. Dit ven herbergt ook vele zangvogelsoorten o.a. sprinkhaanrietzanger en snor.

Het *Steltlopersven* is een ondiepe poel, welke steeds drassig is, met boven het water uitstekende pollen en die in de trektijd op steltlopers van velerlei aard in tientallen soorten een grote aantrekkingskracht uitoefent. Door ver-

droging en begroeiing is dit ven bezig sterk van karakter te veranderen. Wil het echter zijn oorspronkelijke aantrekkingskracht op deze buitengemeen interessante vogelgroep blijven uitoefenen, zo zal hier toch de helpende hand moeten worden geboden.

Belangrijke waarnemingen aan dit ven zijn o.m. rosse grutto, kleine strandloper, Bonaparte's strandloper en vele andere.

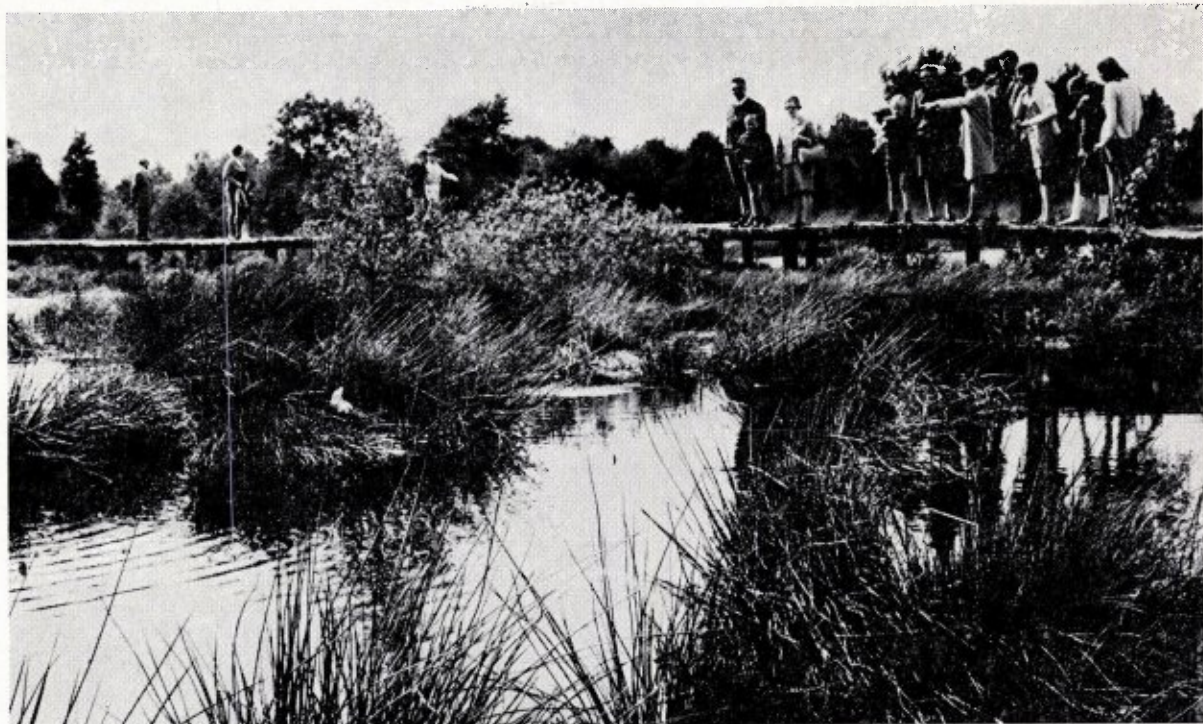
Eveneens in het Brabants gedeelte van de Groote Peel ligt de *Filose Peel*, ook een drassig terrein, dat vele steltlopers aantrekt o.a. bokje en breedbekstrandloper e.v.a.

Voor mij ligt het bij Elsevier verschenen prachtwerk „Europa” uit de serie „Werelddelen”, een fascinerend boek, waarin uitvoerig wordt ingegaan op het leven in de Venen en Meren van Noord-Europa, waarbij de flora en fauna van dat uitgestrekte gebied nader wordt besproken. En als ik dan uit die beschrijving

Sneeuwlandschap aan het Elfde.

foto P. J. van Nieuwenhoven.

Knuppelbrug in de Groote Peel.

foto J. Th. ter Horst.

de planten en vogels in gedachte aan mij zie voorbijgaan dan is het haast verbluffend hoeveel punten van overeenstemming er blijken te bestaan met onze Groote Peel.

Als het daar dan gaat over het voorkomen van broedvogels als: groenpootruiters, bosruiters, oeverlopers, wintertalingen, brilduikers, rietzangers, blauwborstjes, gele kwikstaarten, rietgorzen, bruine kiekendieven, rietganzen, korhoenders, visarenden, nonnetjes, grote zaagbekken, slobenden, pijlstaarten, smienten en wilde eenden dan zijn dat allemaal, zonder uitzondering, vogels, die op hun trek naar het zuiden de Peel bezoeken.

Als men deze vogels in het hoge noorden zou willen ontmoeten zou men maandenlang door een onbewoonbaar gebied moeten trekken onder grote inspanning, ten prooi aan zwermen gonzende muskieten en dan nog voor een groot deel het gestelde doel missen. Hier blijkt toch wel overduidelijk de natuurhistorische waarde van onze peel.

Wanneer de vogels, uit het hoge noorden komend, vermoeid en hongerig hier neerstrijken, dan zal er veel zijn, dat hen aan hun geboorteland: de uitgestrekte toendragebieden en de grote taiga van het noorden zal herinneren.

Grote delen van Scandinavië zijn begroeid met licht berkenbos afgewisseld met veen, moerassen en meren, aansluitend aan het Euraziatische naaldboswoud tot aan de Grote Oceaan toe. De veengebieden zijn er ontzettend groot en ze strekken zich uit tot aan de Oeral. Men mag aannemen dat dit landschap nog eeuwenlang aan deze vogels broedgelegenheid zal verschaffen. Maar laat men nu dan zorgen, dat hun roestplaats intact blijft.

Gelukkig is de Groote Peel bij Staatsbosbeheer in goede handen. Ontzettend veel heeft deze instelling gedaan om dat alles veilig te stellen. Met groot ter zake kundig inzicht heeft zij haar schouders gezet onder het behoud van dit reservaat zijnde een waarachtig monument van, maar ook voor Staatsbosbeheer en zijn medewerkers!